

โครงการอนุรักษ์ ในวัด

เวลาที่พูดถึง “โครงการกระดูกในตู้” นั้น หมายถึง การค้นหาซากเหง้าของบรรพชน ส่วนที่เอามาเรียก การสืบหาบรรพชนของคนไทยเชื้อสายจีน ๔-๕ ตระกูล ที่มีคนพูดถึง กันนี้ว่าหา “โครงการกระดูกในวัด” ก็เพราะมีคำบอกเล่าว่าที่วัดแห่งหนึ่ง ที่ “ฝั่งธนฯ” มีจารึกทำให้การเป็นหลักฐานให้สืบหาความเป็นมาของ ต้นตระกูลของไทยเชื้อสายจีนเหล่านี้ได้

มิได้หมายความว่าจะไปเที่ยวขุดค้นกระดูกจริงๆของบรรพชนในวัด หรือเชื่อว่ามีกระดูกไว้ที่วัดซึ่งมีจารึกทำให้การแต่อย่างใด ที่จริง กระดูกหรืออังคารของญาติผู้ใหญ่ของหลายครอบครัวในตระกูลต่างๆเหล่านี้ อาจถูกเก็บไว้ตามเจดีย์หรือกำแพงแก้วของวัดอีกหลายแห่งในกรุงเทพฯ หรือที่ต่างจังหวัดก็ได้

อย่างน้อยที่วัดย่านฝั่งธนบุรีวัดหนึ่ง คือ วัดประยูรวงศาวาส ก็มี ที่เก็บกระดูกของญาติอาวุโสทางตระกูลเศรษฐบุตรไว้ที่บริเวณส่วนหนึ่ง ด้านในของเจดีย์องค์ใหญ่ของวัด ญาติๆหลายคนยังไปทำบุญกันอยู่ใน ช่วงสงคราม

ทั้งยังเชื่อกันว่ายังมีเรื่องราวอยู่ในวัดอีกหลายแห่ง เพราะการสืบตระกูลต่อเนื่องกันมาเป็นเวลาเกินกว่า ๑๕๐ ปี เพียงแต่ว่าการบันทึกเรื่องราวต่างๆ ของบรรพชนมีอยู่อย่างกะปรองกะแพรง

การที่จะสืบเรื่องราวย้อนกลับไปเพื่อให้รู้ว่า “พงศ์เผ่าเหล่ากอเป็นไหน อยู่ประเทศธานีบุรีใด” จึงเป็นความพยายามที่จะต่อภาพตัดหรือ “จิ๊กซอว์” เรื่องราวของบรรพชน จากส่วนและเศษของเรื่องราวที่กระจัดกระจายกันอยู่ ให้เป็นภาพที่ดูเป็นรูปเป็นร่างที่เข้าใจได้นั่นเอง

เมื่อจะเดินเข้าไปหาในวัด คำถามก็มีว่า ทำไมจะต้องไปที่วัด และวัดที่เป็นเป้าหมายนี้ชื่ออะไร รู้ได้อย่างไร มีใครมากระซิบบอก หรือว่าฝันไปอย่างไร คำตอบอยู่ที่คำบอกเล่าของญาติอาวุโสนั่นเอง หลายคนได้รู้และบอกเล่ากันต่อมา บางคนบันทึกไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหนังสืองานศพของญาติผู้อาวุโส

ผมจำได้ว่าหลายปีมาแล้ว ที่โต๊ะอาหารในเบียร์สิงห์ เฮาส์ ถนนอโศก ซึ่งเป็นสถานที่จัดเลี้ยงรวมญาติสกุลเศรษฐบุตรในครั้งนั้น ญาติผู้อาวุโสคือ คุณสงวน ช่วยจุลจิตร หรือสงวน เศรษฐบุตร (เดิม) น้องสาวคนรองของคุณสอ เสถบุตร (เศรษฐบุตร) ได้ปุจฉากับผมว่าเคยไปวัดที่ต้นตระกูลสร้างที่ฝั่งธนบุรีหรือไม่ เมื่อได้รับคำตอบว่ายังไม่เคยไป ท่านก็แนะนำผมควรจะไปเพราะมีจารึกเรื่องของต้นตระกูลอยู่ที่นั่น

ตอนแรกที่ได้ฟัง ผมก็นึกถึงวัดประยูรวงศาวาส เพราะตอนที่ผมเด็ก พ่อเคยพาไปร่วมงานทำบุญกระดูกญาติผู้ใหญ่ในตระกูลเศรษฐบุตร ที่บรรจุไว้ในช่องบรรจุกระดูกที่เจดีย์ใหญ่ กลางวัดประยูรวงศาวาส ที่จำได้แม่นก็เพราะเป็นหน้าร้อน โรงเรียนหยุด และก็ได้ออกมาพบญาติผู้ใหญ่จำนวนมาก ผมเป็นญาติระดับเด็ก ถ้านับเป็นรุ่นที่เรียกว่าเป็นลำดับรุ่น หรือเจเนอเรชัน ผมก็อยู่ที่ชั้นแปด ดังนั้นไปที่ก็ต้องไหว้ญาติทั้งหลายไปทั่วทิศเลย

ทีเดียว ที่ดีก็คือมีขนมอร่อย ๆ ให้กิน ญาติผู้ใหญ่ท่านทำอาหารเก่ง

เวลาผ่านไปหลายปี เราจัดงานรวมญาติกันอีกหลายครั้งและหลายสถานที่ ผมก็ยังไม่ได้ไปแะที่ “วัดที่ฝั่งธนบุรี” ที่ว่านั่นเลย จนวันหนึ่งก็ได้ข่าวงานศพของคุณสงวน ช่วยจุลจิตร ผู้เป็นญาติผู้ใหญ่ที่จัดพิธีเผาศพที่วัดประยุรวงศาวาส ในวันที่เผาศพนั้น ผมก็นึกถึงคำบอกเล่าของคุณสงวน เรื่องของวัดที่บรรพบุรุษสร้างแต่ก็ไม่ทราบชื่อของวัดอย่างแน่นอน บุตรีของคุณสงวนเองก็ไม่เคยไปที่วัดดังกล่าว แต่บอกให้ผมทราบว่า “เป็นวัดที่ราษฎร์บูรณะ” ผมรีบฟังพลาดเป็น “วัดราษฎร์บูรณะ” จึงได้สอบถามข้อมูลและที่ตั้งของวัดราษฎร์บูรณะที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา

การที่วัดราษฎร์บูรณะตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา ทำให้ผมเชื่อว่านั่นน่าจะเป็นวัดที่หมาย เพราะทราบมาเลา ๆ ว่าบรรพบุรุษนั่นน่าจะเป็นผู้ค้าขายทางสำเภา ทำเลที่พักก็น่าจะไม่ไกลจากฝั่งแม่น้ำ ดังนั้นจึงมุ่งเดินทางไปที่วัดราษฎร์บูรณะและหาจนพบวัดราษฎร์บูรณะ ซึ่งตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาที่ปากคลองราษฎร์บูรณะ แล้วจึงพบว่าการค้นหาเรื่องราวของบรรพชนยังมีดมนเข้าไปอีก เพราะไม่ได้ข้อมูลอะไรเลย สิ่งที่ได้เห็นคือพระอุโบสถและพระวิหารหลังใหม่ พระอุโบสถหลังเดิมและพระวิหารหลังเก่าถูกรื้อทิ้งไปหมดแล้ว มีเพียงเรือสำเภาจำลองทำด้วยปูนลำเล็กที่ตระกูลใดตระกูลหนึ่งมาสร้างเอาไว้ แต่ก็ไม่ใช่บุคคลทางตระกูลที่เกี่ยวข้องกับพวกเศรษฐบุตรแต่อย่างใด

การตรวจหาแผ่นหินสลักก็ไม่พบ สอบถามพระคุณเจ้าคูก็ไม่มีรูปใดทราบ ผมเดินกลับออกมาจากวัดราษฎร์บูรณะด้วยมือเปล่าก็จริง แต่ยังไม่สิ้นความพยายาม ความเป็นมาที่ได้รับรู้มาแต่เดิมว่าบรรพชนเป็นชาวจีนที่เข้ามาอยู่หรือทำมาค้าขายตั้งแต่สมัยพระเจ้าตากสิน ประกอบกับการที่ท่านสร้างวัดด้วย ทำให้ผมสะกิดใจเมื่อเห็นชื่อวิทยานิพนธ์ เรื่อง “บทบาท

ของชาวจีนในด้านเศรษฐกิจ สังคม และศิลปกรรมไทย สมัยรัชกาลที่ ๑ ถึงรัชกาลที่ ๔ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์” สอบทานดูได้ความว่าเป็นวิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วิทยานิพนธ์เล่มดังกล่าวถูกพลิกออกมาอ่านดูอย่างรวดเร็ว และข้อความที่อ่านพบแล้วทำให้สะดุดใจก็คือ

“วัดประเสริฐสุทธาวาส พระประเสริฐวานิชย์ ซึ่งเป็นจีน ปฏิสังขรณ์ขึ้น...”^๑

เนื้อความไม่ถึงบรรทัดที่ปลายหน้าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีความหมายมากสำหรับการค้นคว้าหาวัตถุที่เป็นเป้าหมาย แม้จะยังไม่ทราบแน่ชัดว่าวัดประเสริฐสุทธาวาสตั้งอยู่ที่ใด แต่ก็ไม่ใช่เรื่องยากแล้ว เพราะเมื่อตรวจสอบย้อนไปดูที่มาของข้อมูลที่ยกมาอ้าง ทำให้ได้ทราบว่า ที่มาอยู่ที่หนังสือศิลปกรรมในบางกอก ของ น. ณ ปากน้ำ นักวิชาการทางด้านงานศิลปะที่สำคัญของไทย น. ณ ปากน้ำ ได้ช่วยบอกที่ตั้งของวัดประเสริฐสุทธาวาส พร้อมกับข้อมูลเบื้องต้นที่มีประโยชน์เป็นอย่างยิ่งว่าวัดสำคัญของตระกูลนั้น

“ตั้งอยู่ริมคลองราชบุรีบูรณะ ไม่ห่างไปจากสะพานคอนกรีตอันเป็นถนนหลวงข้ามคลองเท่าไรนัก พระอุโบสถพระวิหาร หันหน้าสู่ทิศตะวันออก ตั้งอยู่เคียงกัน

^๑ มดลิกา เรื่องระพี “บทบาทของชาวจีนในด้านเศรษฐกิจ สังคม และศิลปกรรมไทย สมัยรัชกาลที่ ๑ ถึงรัชกาลที่ ๔ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์” วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๑๘ หน้า ๑๘๘.